

**COST
OF WAR.**

Ljusskygga konstnärer

När mörkret fallit vaknar Kabuls graffitimålare till liv.

Afghanistan brottas med problem som korruption, krig och kvinnoförtryck. Men i en stad som inte är van vid folkliga protester håller en graffitiscen på att växa fram där unga konstnärer använder sprayburkar för att protestera och sprida politiska budskap.

Text | Sofia Eriksson
Bild | Måns Welander

Graffitimålaren Dy möter oss vid ett fallfärdigt hus i västra Kabul, strax intill en livligt trafikerad rondell där hysteriskt tutande afghaner rattar sina bilar i trefil. Krokiga armeringsjärn sticker fram ur en till hälften raserad vägg som pryds av en av Dy:s favoritmålningar: tre kvinnor iklädda burka och högklackat. Mellan två av kvinnorna har den 25-åriga konstnären målat ett hjärta och ett frågetecken.

– De är kanske lesbiska, eller whatever, säger Dy, vars alias är en förkortning

”Folk kan inte komma undan, graffitin är som brännande solstrålar i deras ögon.”

”Dy” | graffitikonstnär

för det svårtillgängliga och sällsynta kemiska grundämnet Dysprosium. Han vill vara anonym av säkerhetsskäl.

Dy:s målningar är färglickar i den annars dystra betongen. På andra sidan gatan har den 66-åriga pensionären Sher Ahamd sökt skydd mot förmiddagssolen bakom en rostig container. Han tittar länge på Dy:s målning, men kan inte riktigt förstå vad den föreställer.

När konstnären själv förklarar att

kvinnorna i alldeles för korta burkor står för en rad olika saker, tycker Sher att målningen blir till en symbol för det konservativa och bakåtsträvande Afghanistan.

– Vi måste glömma det som varit och blicka framåt. Många tror inte att vi vill utvecklas, men vi vill se en ljus framtid för Afghanistan. Afghaner är inte alls bakåtsträvande, utan vill leva på samma villkor som människor i andra länder i världen, säger han.

MEN SHER AHAMD är inte den enda som är lite frågande inställd till graffiti. Konstformen är helt ny för en stad där de målade väggarnas budskap tidigare utgjorts av reklam för särskilt förmånliga priser på körlektioner och översättningstjänster.

– Det finns helt klart ett intresse för graffiti i Afghanistan, men det är väldigt få som vågar måla. Det finns några, men de är inte afghaner. Jag är den enda helafghanen som målar utomhus, vad jag vet, säger Dy. ▶

► För Dy är graffitin ett utmärkt och ärligt sätt att uttrycka sig på och han började måla eftersom han tilltalades av konstformens direkthet. Innan färgen ens torkat kommer granatäppelförsäljaren, gatusoparen och tusentals andra vanliga afghaner efter dem oundvikligen att ha exponerats för hans budskap.

– Graffiti är makt. Makten att sprida sina egna sanningar, makten att bli delaktig i samhället och makten att prata utan att medierna förvränger ens budskap med sina falska mikrofoner. Folk kan inte komma undan, graffitin är som brännande solstrålar i deras ögon.

DY MÅLAR I SKYDD av nattens mörker, maskerad med solglasögon och palestinasjal. Men i en stad där till och med de offentliga toaletterna vaktas med vapen, löper även den fredligaste graffitimålare – beväpnad enbart med sprayburkar – stor risk att arresteras, eller på andra sätt råka ännu värre ut.

– Det här är förmodligen den farligaste staden i världen för en graffitimålare. Det är vakter, vapen, soldater och poliser överallt. Man måste måla väldigt, väldigt snabbt, säger han.

ANNARS ÄR KABUL, huvudstaden för ett långt, utdraget och våldsamt krig, på många sätt en graffitimålarens dröm. Stadens kulisser utgörs av kilometer efter kilometer av höga grå skyddsmurar som utgör en perfekt canvas för de grafiska protesterna mot kriget, korruptionen och kvinnoförtrycket.

– Jag tror att kriget har haft stor inverkan på de unga i Afghanistan. De flesta konstnärer jag känner har sett så många krigsscener och upplevt kulorna, explosionerna och de döda kropparna, säger Dy.

Han tycker att det är viktigt för alla konstnärer att vara i kontakt med verkligheten, och inte dagdrömma om annat. Ett afghanskt indieband får sig en känga eftersom de sjunger om hur de dricker kaffe med sina flickvänner på café, något som är långtifrån accepterat i Afghanistan. Dy beskriver sin verklighet som hårt präglad av kriget och dess konsekvenser, något som också syns i hans konst.

– Mina målningar speglar den mörka tiden, men jag försöker också komma med lösningar. Jag vill väcka tankar hos dem som ser min konst. Om livet vore annor-

Shamsia Hassani har uppfunnit en ny form av graffiti. Hon fotograferar gamla delar av Kabul och målar på bilderna med hjälp av ett ritprogram på datorn. Men helst skulle hon vilja ge sig ut och måla på gatorna.

lunda, och tillvaron ljusare, så skulle jag inte vara konstnär.

NÄRA BURKAMÅLNINGEN har Dy gjort en annan stor målning där han på språket dari ställer frågan om ”en bättre ekonomisk marknad är lika med dyrare bensin?”. Mindre målningar han gjort har mer existentiella teman som ”varför är vi här?” och ”vad är fel på oss?”

Graffitiscenen i Afghanistan har fått draghjälp av utländska målare. Den internationella gruppen Combat Communications, med den brittiske graffitimålaren Wayne ”Chu” Edwards i spetsen, anordnade en veckolång workshop i slutet av förra året.

Veckan inleddes med lektioner om hemligheterna bakom lyckade spraymålningar och om hur man bäst hanterar en sprayburk, och avslutades med att de aspirerande graffitimålarna fick gå loss på en vägg i utkanten av Kabul.

Dy berättar att alla var väldigt nöjda med workshopen och lovade Chu att bomba staden med graffiti. Men när allt kom omkring så var det bara Dy som fortsatte att måla på gatorna.

– De andra kanske är rädda. Någon behöver gå först och ta alla risker. Det kanske är jag. Jag ska försöka måla mer farlig graffiti, men det är svårt. Hittar du en bra vägg är den välbevakad, och hit-

tar du en öde plats så har den ingen bra vägg att måla på, säger han.

SHAMSIA HASSANI, 23, var en av de unga konstnärer som deltog i workshopen. Hennes första stora graffiti var en målning där flera kvinnor i burka stiger upp ur havet och som symboliserar kvinnans renhet.

– Det var första gången jag målade med sprayfärg. Graffiti var en annorlunda konstform för mig. Det jag gillar mest är att graffitin är evig. Vanlig konst hänger på en utställning i några veckor, och gör kanske inget större avtryck, medan graffitin når ut till alla olika sorters människor hela tiden, säger hon.

En annan graffitimålning signerad Shamsia finns hos stadens Goetheinstitut. Där har hon målat en fisk som kvävs av bubblor.

– Fisken symboliserar kvinnorna i Afghanistan och bubblorna är en symbol för allt de vill säga. Fiskar har annorlunda regler för livet, de kan inte alltid göra som de vill. Håller de munnen stängd så fylls kroppen snart av bubblorna.

– Kvinnorna i Afghanistan har samma problem. De kan inte alltid prata eller bestämma över sina egna liv.

Om Dy får stå ut med människors stirrande blickar och anklagande rop när han målar om nätterna så är säkerheten ett ännu större bekymmer för Shamsia.

– Jag har inte målat något på gatorna än. Jag skulle vilja, men det är svårt för oss kvinnor. Jag hoppas att jag kan göra det i framtiden.

MEN SHAMSIA har ändå hittat ett sätt att pryda Kabuls murar med sin graffiti. Eftersom situationen i landet inte tillåter henne att måla utomhus, så fick väggarna komma till henne istället.

– Jag har fotograferat gamla delar av Kabul och så har jag målat graffiti på bilderna med hjälp av ett ritprogram i datorn. Jag har uppfunnit en ny form av graffiti som bara begränsas av min fantasi, säger hon.

Shamsia jobbar som konstnär på heltid och hon tycker att konst i alla former är ett bra verktyg för förändring.

– En person kan inte ensam förändra världen, men om vi konstnärer tillsammans sprider ett budskap genom vår konst och våra utställningar så går det kanske. Jag hoppas att vi kan förändra situationen i Afghanistan från negativ till positiv, säger hon. •

